

Gestaltningprogram

Nytt vård- och omsorgsboende i Mjölby

2022-06-28

1 Projektet

Syfte och bakgrund

Mjölby kommun står inför demografiska förändringar där andelen äldre i kommunen antas öka de närmsta åren. Till följd av detta planerar Omsorg- och socialnämnden att bygga nya vård- och omsorgsplatser för 80 personer.

Mjölby kommun har påbörjat ett arbete med att ta fram en ny detaljplan för området Eldslösa Södra. Detaljplanen syftar till att utreda möjligheten till att exploatera området med bostäder och ett nytt vård- och omsorgsboende samtidigt som områdets viktigaste naturvärden bevaras i så stor mån som möjligt.

Det här gestaltningsprogrammet är tänkt att fungera som underlag för detaljplanearbetet. Gestaltningsprogrammet samlar information om området, dess befintliga bebyggelse och karaktär. Det tar också upp tilltänkta gestaltningsidéer, formspråk och material för det nya vårdboendet. Idéerna tar avstamp i tidigare arbete där Snidare arkitekter på uppdrag av Mjölby kommun tagit fram funktionsprogram med tillhörande funktionsplaner, baserade på tidigare programhandling för kommunens vårdboende.

Under arbetet har en tät dialog förts mellan kommun och arkitekt. Dessa personer har medverkat i framtagandet av gestaltningsprogrammet:

- Kristoffer Gustafsson (Projektledare, Mjölby kommun)
- Håkan Davidzon (Utvecklingsledare och delprojektledare Omsorgs- och socialförvaltningen, Mjölby kommun)
- Caroline Ekman Gyllemark (Planenheten, Mjölby kommun)
- Maria Högberg (Planenheten, Mjölby kommun)
- Daniel Snidare (Arkitekt, Snidare arkitekter)
- Maria-Therese Lidenholm (Arkitekt, Snidare arkitekter)

2 Omgivning

Områdets karaktär

Den tilltänkta tomten för vård- och omsorgsboendet är idag jordbruksmark, som idag används som bete för den intelligande gårdens hästar. Området är starkt präglad av jordbruk och spår av dåtida och nutida jordbruksaktivitet finns i anslutning till området för vård- och omsorgsboendet. Bebyggelsen söder om Eldslösaleden vid den tilltänkta tomten ligger i stort sett samlad i form av en by. Mellan bebyggelsen återfinns både betesmark, åkermark och tätare lövskogsmiljöer.

Omkringliggande bebyggelse och området i stort karaktäriseras av småskalighet. Norr om tomten återfinns villabebyggelse och väster och söder om området finns småhus i olika åldrar och ladugårdsbebyggelse. Byggnaderna har i stor utsträckning träfasader och sadeltak med tegel eller plåt. Färgskalan går i främst rött, vitt och gult.

Befintlig bebyggelse

Eldslösa by

Större sammanhängande gårdsmiljö. Östra eldslösa by med flera äldre gårdar, bland annat en större huvudbyggnad och ett flertal timrade, stolpverkstimrade och murade ladugårdar och ekonomibygnader. Även ett intressant plåtskjul som är en ovanlig syn idag. Värdebärande karaktärsdrag är de olika sammanvuxna gårdarna men också gårdsmiljön som helhet, byggnadsplaceringar och generella volymer, utformningar och detaljering. Panelklädda ladugårdar, panelens detaljering. Frilagt timmer i flera byggnader. Bostadshus med putsade fasader och släta omfattningar, skorstenar av frilagt tegel med utkragande krön. Dörr och fönstersättningar samt före-

komst av äldre dörrar, fönster och glas. Deras dimensionering, utformning, spröjsning och material. Sinuskorrugerad plåt på skjul. Byn har flertalet friliggande ladugårdar och ett antal mindre förråd och stugor. Herrgårdsvillan är ett hus i två våningar med gulmålad putsfasad och vita knutar. Ladugårds- huset har en murad sockel och stående träpanel. Det finns två stugor/småhus som är rödmålade med vita knutar. Falurödfärg. Byggnadsantikvarisk klassning är okänd.

I området finns även en hästgård med ett antal småhus, stall och lador. Mestadels träfasader målade i falurödfärg.

Verksamheter

Jordbruk, hästverksamhet, norr om tomten (norr om Eldslösa- leden ligger ett LSS-boende. Eldslösa förskola är placerat nord- väst om tomten (norr om Eldslösaleden).

Bostadsbebyggelse

I byn återfinns framför allt äldre bostadsbebyggelse i trä och puts. Ekonomibygnader är målade i falurött (röd slamfärg) och bostadshusen har olika färgsättning. Norr om Eldslösa- leden ligger ett bostadsområde bestående av småhus och frilig- gande villor, byggda i trä, tegel och puts.

Natur

Tomten ligger på jordbruksmark som idag betas av hästar. I öster rinner ett litet vattendrag ner mot en dalgång. Vattnet mynnar ut i Eldslösabäcken. I anslutning till tomten finns en större ädellövsskogsmiljö i söder. Miljön är lummig, rik på både buskar och stora träd bl.a. ekar.

Flygfoto över Södra Eldlösa med utmarkerad tomt för det nya vårdboendet och nummer över befintlig omkringliggande bebyggelse (se bilder på nästkommande sidor)

1. Gul putsvilla av herrgårdstyp

2. Röd trälada / ekonomibyggnad

3. Röd trälada med vit putsad grund

4. Rödmålad träbyggnad av bostadstyp

5. Rödmålad träbyggnad av bostadstyp

6. Ladugårdsbebyggelse i rödmålat trä (del av Eldslösa by)

7. Röd trälada

8. Vitmålad träbyggnad av bostadstyp

9. Vitt putsat bostadshus i två plan

10. Vitmålad träbyggnad av bostadstyp i ett plan

11. Vitmålad träbyggnad av bostadstyp. Komplementsbyggnad till hus nr 10

12. Gulmålad träbyggnad i ett plan (LSS-boende)

13. Bostadsbebyggelse i trä

14. Bostadsbebyggelse i tegel och trä

15. Eldslösa förskola

3 Gestaltningsidéer

Övergripande gestaltning

Utformningen bör landa i en modern byggnad som tar hänsyn till platsens historia men som samtidigt gestaltar dagens formspråk.

Stort hus - litet intryck

Det planerade vårdboendet kommer sett till area och volym blir den största byggnaden i området. Det är viktigt att byggnaden passar in på platsen och harmoniserar med befintlig, småskalig bebyggelse.

En byggnadsutformning som tar avstamp i platsens småskalighet och bykänsla kan också bidra till att vårdboendet kommer att upplevas som en tryggare och mer hemlik miljö för de boende, vilket har varit och är en fortsatt viktig idé i planeringen av det nya vårdboendet.

Åtgärder som bidrar till att byggnaden upplevs som mindre än vad den egentligen är bör tillämpas. Detta kan exempelvis innebära att:

- 1) Byggnadskroppens storlek visuellt bör brytas upp i mindre delar. Det bidrar till intrycket av småskalighet och flera mindre huskroppar, istället för en stor. Detta kan exempelvis göras genom förskjutningar i fasad eller genom att blanda och kombinera olika material.
- 2) Fasaden bör ej vara för repetitiv
- 3) Huskropparna bör inte vara för långa, under ca 40 m per fasad för att inte upplevas som för stora och repetitiva
- 4) Varierande material och kulör i fasad, vilket kan underlätta intrycket av småskalighet. Takmaterial förslagsvis plåt eller tegel. Eventuellt sedumtak på komplementbyggnader så som förråd. Taket bör vara flackt för att minska intrycket av en för stor byggnad.
- 5) Tak bör utformas så att de bidrar till att byggnaden upplevs som mindre än vad den är. Takutformningen bör vara homogen. Tak på komplementbyggnader bör eftersträva samma kulör som tak på huvudbyggnad.
- 6) Utformning av balkonger, franska balkonger och uteplatser kan även de användas som ett verktyg för att bryta upp byggnadsvolymen och minska känslan av storskalighet.

Byggnadshöjd

Huset bör hållas lågt och merparten utförs i två våningar. Huvudentrén accentueras dock av en mindre del i tre våningar, som ger plats för ett (av eventuellt flera) fläkttrum.

Komplementbyggnader

Omkringliggande komplementbyggnader, så som förråd, inglasat uterum och växthus, bör följa huvudbyggnaden vad gäller gestaltningsuttryck, material och kulör.

Material och kulör

Noga valda material och omsorgsfull detaljering visar på omtanke och gör att en miljö känns ombonad och tilltalande. Fasadmaterial och kulörer bör väljas med befintlig bebyggelse och omkringliggande miljö i åtanke. Naturmaterial som trä, tegel, eller puts är att föredra.

På nästa sida presenteras ett antal referensbilder på exteriör utformning med naturmaterial. Under varje exempel beskrivs vad som anses vara fina kvalitéer och gestaltningsidéer värda att beakta i utformningen av vårdboendet.

Naturvärden

Hela tomten är i princip öppen betesmark utan några större träd. Runtomkring boendet planeras för både buskar och träd, gångstråk, plats för vila, rekreation och utomhusaktivitet.

4 Referenser

Askersund vårdboende

Fin med tegel i olika kulörer. Uppbrytningen i kulör minskar skalan och motverkar ett repetitivt uttryck. Tegelfris runt fönster på väl valda ställen. Upphovsrätt: Marge arkitekter

Wildernesse Mews Retirement Home

Fint möte/blandning av tegel och trä.
Upphovsrätt: Morris + Company architects

Trädgårdarna Örebro

Omsorgsfullt gestaltad arkitektur. Stor byggnadskropp uppbruten i mindre. Fint samspel mellan trä och glas, öppet och slutet. Fin detaljeringsnivå i fasad.

Fin detaljeringsnivå i fasad. Upphovsrätt: Marge arkitekter

Pilhamn vård och omsorgsboende

Fint detaljerad träfasad målad i faluröd färg med inslag av puts. Balkonger med pinnräcken av trä. Ett enkelt uttryck med en genuin detaljering får byggnaden att smälta in bland befintlig, kulturhistorisk bebyggelse.

Byggnadens uppdelning samt den trädgårdsliknande utemiljön får det stora vårdboendet att kännas mindre än vad det är. Upphovsrätt: ÅWL arkitekter

Äldreboende Gårdsjö strand

Olika material i fasad - tegel möter trä. Balkonger och uteplats (här gångsstråk) är vindskyddade. Balkonger i trä, med smidesräcken. Upphovsrätt: White arkitekter

Rehab station Stockholm

Fin träfasad. Inget midjebleck i bjälklagsskarv. Stora glas- ytor, dagsljus och utblick. Upphovsrätt: Link Arkitektur

Peter Rosegger Nursing Home

Trä fint material. Smidesräcken, många utv. gångar mellan byggnader, stora balkonger. Upphovsrätt: Dietger Wissounig Architekten

Sättra vård och omsorgsboende

Träfasad med lockläkt. Lockläkt på var tredje panel minskar skalan. Upphovsrätt: Aph Arkitekter

5 3D-vyer

Vy från Eldslösaleden, angöring och huvudentré samt parkering.

Vy över huvudentré

Vy över central gård och utgång från baksidan av huvudentrén. Här finns plats att samlas på vid besök och sammankomster, under öppen himmel såväl som under tak.

På gårdarna finns olika typer av viloplatser, exempelvis lättillgängliga trädäck med varierande sittgrupper

Plats för odling, stimulans och aktivitet. Växthus, och fruktträdgård inbjuder till odling, både på marken och i upphöjda rullstolsanpassade odlingslådor.

Lättillgängliga och plana gångstråk förbinder de olika gårdarna och dess gårdsfunktioner och inbjuder till rörelse och rekreation utomhus

Fågelperspektiv från söder, med de olika gårdarna i förgrunden